

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΝΤΑΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (ΓΥΜΝΑΣΙΟ)

Έργο: Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο - για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)

Επιμορφωτικό σεμινάριο

*Διδάσκοντας σε πολύγλωσση τάξη:
Θεωρητικές προσεγγίσεις και πρακτικές εφαρμογές*

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

**28 Φεβρουαρίου, 9 και 10 Μαρτίου 2007
Λάρισα**

Η διδασκαλία της ορθογραφίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη,
ansym@lit.auth.gr

Στην εισήγηση αυτή υποστηρίζεται ότι η ορθή μορφολογική ανάλυση, δηλαδή η αναγνώριση από μέρους των μαθητών της εσωτερικής δομής των λέξεων, μπορεί να βελτιώσει τις επιδόσεις τους στην ορθογραφία. Τα συχνά λάθη που εντοπίζονται στο γραπτό λόγο διακρίνονται σε γραμματικά και μορφολογικά. Η ανάλυσή τους προχωράει από το απλούστερο επίπεδο γνώσης στο συνθετότερο. Τα λάθη που εμφανίζονται στην κλίση μπορούν να εξαλειφθούν με μεθόδους σύμφωνες με τη θεωρία των αγκίστρων (π.χ. μετακινούμενες χάρτινες φιγούρες που θα χρησιμεύουν στη δείξη του ενικού (ένα ανθρωπάκι) και του πληθυντικού των ουσιαστικών (πολλά ανθρωπάκια) για τους αρχάριους καθώς και εικονογράφηση των προτάσεων *Το γάλα πίνεται κρύο vs Εσείς πίνετε το γάλα κρύο* για τους μέσους). Επίσης προτείνεται η εξάσκηση των μαθητών στην παραγωγή ειδών κειμένου που χαρακτηρίζονται από συχνή εμφάνιση συγκεκριμένων γραμματικών δομών (π.χ. *Τι κάνω όταν ζυπνάω* για την εξοικείωση με το *-ω* των ρημάτων).

Όσον αφορά τα μορφολογικά λάθη (π.χ. *ζόπετσα, *μηλειά) θεωρούμε ότι πρέπει να δοθεί καταρχήν προσοχή στην ορθή και συνεπή ανάλυση, γιατί αυτή οδηγεί στη σωστή ορθογραφική επιλογή. Αυτό σημαίνει ότι τα συμμετέχοντα μορφήματα πρέπει να είναι αιτιολογημένα σε συγχρονικό επίπεδο, π.χ. *εξακτινώνω* (συμμετέχουν η πρόθεση *εκ* και το ουσιαστικό *ακτίνα*) αλλά *εξετάζω* (μόνο σε ετυμολογικό επίπεδο μπορεί να διακριθεί η παρουσία της πρόθεσης *εκ* και του ρήματος *ετάζω*). Τέλος προτείνονται πολλά είδη ασκήσεων (συμπλήρωση κενών, άσκηση πολλαπλών επιλογών κλπ.) που στοχεύουν στην αποτελεσματικότερη κατάκτηση των ορθογραφικών κανόνων της ελληνικής.

Επιλογή Βιβλιογραφίας

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. 1992-1997. *ΜΕΓ*. Τομέας Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. 2000. «Μορφολογική ανάλυση και η διδασκαλία της νεοελληνικής ορθογραφίας». Στο Αντωνοπούλου Ν., Α. Τσαγγαλίδης και Μ. Μουμτζή (επιμ.). *Η διδασκαλία της νέας ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας: αρχές, προβλήματα, προοπτικές*. Πρακτικά διημερίδας, 2-3 Απριλίου 1999, 43-50. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Το οργανωτικό σχήμα της παράλληλης διδασκαλίας: ένα παράδειγμα εφαρμογής

**Ζωή Δεληζώνα
zoedeliz@yahoo.gr**

Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζεται ένα ολοκληρωμένο παράδειγμα εφαρμογής της παράλληλης διδασκαλίας σε παλινοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές της Α΄ και Γ΄ Γυμνασίου, όπως αυτό έχει προταθεί και εφαρμόζεται στο Γυμνάσιο Πλατυκάμπου της Λάρισας. Γίνεται λόγος για τα χαρακτηριστικά των μαθητών που μετέχουν στη δράση, επισημαίνονται τα πρακτικά προβλήματα και οι δυσκολίες που προέκυψαν κατά την εφαρμογή του συγκεκριμένου οργανωτικού σχήματος και παρουσιάζεται η στρατηγική του σχολείου για την αντιμετώπιση και επίλυσή τους. Το όλο εγχείρημα συνίσταται στην προσέγγιση των Αρχαίων Ελληνικών, της Ιστορίας και των Νεοελληνικών Κειμένων υπό την οπτική της Γλώσσας στην πολιτισμική της διάσταση και στηρίζεται στη αγωγική συνεργασία του μόνιμου και του ωρομίσθιου φιλόλογου. Αποσκοπεί στον ορθό χειρισμό της γλώσσας προφορικά και γραπτά σε επίπεδο σχολείου και σε επίπεδο κοινωνικής και πολιτισμικής διαφοροποίησής τους. Στοχεύει στη βελτίωση της σχολικής επίδοσης των μαθητών, στην ενθάρρυνσή τους και στην ομαλή ένταξή τους στο σχολικό και ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο πολυπολιτισμικό σχολείο

**Ζωή Παπανασούμ
zoipara@edlit.auth.gr**

Η πολυπολιτισμική σύνθεση των σύγχρονων κοινωνιών είναι σήμερα μια πραγματικότητα με ορατές και λανθάνουσες συνέπειες τόσο στην κοινωνική συνοχή όσο και στην αγορά εργασίας. Στη χώρα μας, όπως συμβαίνει σε πολλές χώρες του κόσμου ιδιαίτερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το σχολείο επιφορτίζεται το απαιτητικό έργο να διαπαιδαγωγεί και να εκπαιδεύει όλα τα παιδιά και τους εφήβους ισότιμα ανεξαρτήτως πολιτισμικής προέλευσης και εθνικότητας, να αντισταθμίζει, δηλαδή, τις όποιες ελλείψεις συνεπάγεται η διαφορετική πολιτισμική προέλευση των αλλοδαπών μαθητών, ιδιαίτερα στον τομέα της γλώσσας. Επιπλέον το σχολείο καλείται να αξιοποιήσει την πολυπολιτισμική σύνθεση του μαθητικού του πληθυσμού, προκειμένου να διαπαιδαγωγήσει τους μαθητές με βάση τις αρχές της διαπολιτισμικής αγωγής.

Στην εισήγηση αυτή εξετάζεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού μπροστά σε αυτά τα δεδομένα, με ιδιαίτερη αναφορά στις εκτιμήσεις εκπαιδευτικών και διευθυντών Γυμνασίων της χώρας που συμμετέχουν στο έργο «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο – για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)». Ειδικότερα εξετάζονται τα ερωτήματα: α) τι σημαίνει πρακτικά για τη σχολική μονάδα η πολιτισμική ποικιλομορφία των σχολικών τάξεων και β) πώς μπορεί κανείς να τα χειριστεί επιτυχώς σε επίπεδο τόσο διδακτικό όσο και παιδαγωγικό. Η εισήγηση καταλήγει στη διαπίστωση ότι για να μπορέσει το σχολείο «να κάνει τη διαφορά», παρέχοντας υψηλής ποιότητας εκπαίδευση σε όλους τους μαθητές, χρειάζεται: α) προσήλωση όλων των μελών του στην αρχή των ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών, β) μεγαλύτερη διακριτική ευχέρεια στις αποφάσεις του και γ) κατάλληλη προετοιμασία των εκπαιδευτικών.

Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε μικτές τάξεις

Ρούλα Τσοκαλίδου
tsokalid@nured.auth.gr

Σε ένα μικτό, εθνοτικά, περιβάλλον διδασκαλίας και μάθησης, οι εκπαιδευτικοί καλούμαστε να λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι η γλώσσα/οι γλώσσες αποτελούν σημαντικό στοιχείο διαμόρφωσης της ταυτότητας των μαθητών/τριών μας, φέρνοντας στην επιφάνεια τη δίγλωσση πραγματικότητα των μαθητών/τριών μας (Σκούρτου, 1997, Tsokalidou, 2004), αλλά και να συνυπολογίζουμε το γεγονός ότι διαφορετικά κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα οδηγούν σε διαφορετικές πρακτικές γραμματισμού. Έτσι, συνθέτοντας στοιχεία από τη λειτουργική χρήση της γλώσσας (Χαραλαμπόπουλος & Χατζησαββίδης, 1997), τη θεωρία των πολυγλωσσισμών (Kalantzis & Cope, 2000) καθώς και τη θεωρία του Cummins (2002) για την ακαδημαϊκή γλωσσική ικανότητα, θα συζητήσουμε το θέμα της διδασκαλίας της γλώσσας σε μικτές τάξεις, προτείνοντας, παράλληλα, πρακτικές γλωσσικής και πολιτισμικής ενδυνάμωσης και ανταλλαγής των παιδιών μεταναστευτικής καταγωγής.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Baker C. 2001. *Εισαγωγή στη Διγλωσσία και τη Δίγλωσση Εκπαίδευση*. Μτφ Α. Αλεξανδροπούλου. Αθήνα: Gutengerg.
- Cummins J. 2002. *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση: εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*, Μτφ. Σ. Αργύρη. Αθήνα: Gutenberg.
- Kalantzis, M. & B. Cope 2000. *Multiliteracies: Literacy learning and the design of Social Futures*. London/New York: Routledge.
- Κουλιάρη Α. 2005. *Πολυγλωσσία και γλωσσική εκπαίδευση. Μια κοινωνιογλωσσολογική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Σκούρτου Ε. 1997. *Θέματα Διγλωσσίας και Εκπαίδευση*. Αθήνα: νήσος.
- Tsokalidou R. 2005. "Raising bilingual awareness in Greek primary schools". In *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 8, 1, 48-61.
- Χαραλαμπόπουλος Α. & Σ. Χατζησαββίδης. 1997. *Η Διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας: Θεωρία και πρακτική εφαρμογή*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.

Μορφολογική και λεξιλογική ανάλυση: βιβλιογραφικά και ηλεκτρονικά εργαλεία για τη διδασκαλία της ελληνικής

Ασημάκης Φλιάτουρας
afliatouras@yahoo.com

Στόχος του σεμιναρίου είναι να εισαγάγει τους εκπαιδευτικούς στις βασικές αρχές μορφολογικής και λεξιλογικής ανάλυσης της ελληνικής γλώσσας και να υποδείξει τα βασικά βιβλιογραφικά και ηλεκτρονικά εργαλεία για την καλύτερη εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.

Αρχικά θα γίνει σύντομη αναφορά στις βασικές αρχές της μορφολογίας της ελληνικής, δηλαδή των βασικών διαδικασιών σχηματισμού λέξεων, όπως η κλίση, λ.χ. παιδ-ί, η παραγωγή, λ.χ. παιδ-άκι, και η σύνθεση, λ.χ. παιδ-ό-τοπος. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί σε ιδιαίζουσες κατηγορίες λεξικών μονάδων, όπως στις λεξικές φράσεις, λ.χ. ψυχρός πόλεμος, ζώνη ασφαλείας, νόμος πλαίσιο κλπ., αλλά και σε μορφολογικές διαδικασίες, όπως η μετατροπή, λ.χ. το καλό, το χθες. Στη συνέχεια θα επιχειρήσουμε να προσεγγίσουμε τη σύσταση του λεξιλογίου της ελληνικής μέσω των τριών βασικών πηγών της, δηλαδή των κληρονομημένων λέξεων, των νεολογισμών και των δανείων. Σε αυτό το σημείο θα επικεντρωθούμε στο λόγιο και το λαϊκό επίπεδο χρήσης της ελληνικής σε συνάρτηση με την αντιμετώπιση της αλλαγής της γλώσσας στο χρόνο και τη στάση των εκπαιδευτικών σε αυτή κατά τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος.

Τέλος θα παρουσιαστούν τα βασικά εργαλεία ενός εκπαιδευτικού για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία της ελληνικής, όπως λεξικά, βιβλιογραφικές πηγές, ηλεκτρονικούς κόμβους, αρχεία κλπ.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. και Α. Φλιάτουρας 2004. «Η διάκριση [λόγιο] και [λαϊκό] στη Νέα Ελληνική: ορισμός και ταξινόμηση». 6^ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλώσσας. Ρέθυμνο: CD-ROM.

Καραντζόλα Ε. και Α. Φλιάτουρας, 2004. *Γλωσσική αλλαγή*. Αθήνα: Νήσος.

Ράλλη Α. 2004. *Μορφολογία*. Αθήνα: Πατάκης.

Μπαμπινιώτη Γ. 1998. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (ΑΝΕ)*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

(ΑΚΝ) *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*. 1998. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη). Α.Π.Θ.

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. 2002. *Αντίστροφο λεξικό της νέας ελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.